

insanın ve toplumun derininde: Mesafenin Şiddeti

Öykü kitaplarıyla pek çok ödül alan, hukukçu, akademisyen, şair ve yazar Yalçın Tosun beş yıl aradan sonra Yapı Kredi Yayınlarından çıkan yeni kitabı “Mesafenin Şiddeti” ile okurla buluştu. Tosun çocukluk/ergenlik dönemindeki rollere ağırlık verdiği öykülerinde gecekondudan yalıya kadar farklı toplumsal mekânlarda aile ilişkileri, toplumsal cinsiyet, sınıf çatışması gibi pek çok konuya lüzumsuz göstergelerden arındırdığı bir dille değinmekte.

metin yetkin





Mesafenin Şiddeti” içinde 16 öykü barındıran 113 sayfalık ince bir kitap. Öykü kitaplarının genelinin aksine ismini içindeki öykülerin birinden almıyor.



Mesafenin Şiddeti,
Yalçın Tosun, 120 syf.,
Yapı Kredi Yayınları, 2020.

Yalçın Tosun’un ilk kitabı “Anne, Baba ve Diğer Ölümcül Şeyler” (2009) ile Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülü’nü kazandı. İkinci kitabı “Peruk Gibi Hüzünlü” (2011) ile Sait Faik Hikâye Armağanı’na lâyık görüldü. 2013 yılında “Dokunma Dersleri” isimli kitabını yayımladı. 2015 yılında ise “Bir Nedene Sunuldum” adlı kitabıyla Yunus Nadi Öykü Ödülü’nü kazandı. 2016 yılında ise ilk şiir kitabı olan “Kendini Tutan Su” yayımlandı. Beş yıl aradan sonra yayımladığı, Yapı Kredi Yayınları’ndan çıkan “Mesafenin Şiddeti” adlı öykü kitabı ile okurla buluştu.

“Mesafenin Şiddeti” içinde 16 öykü barındıran 113 sayfalık ince bir kitap. Öykü kitaplarının genelinin aksine ismini içindeki öykülerin birinden almıyor. İlk öykü, “Makaslar” adını taşımakta. Cümle cümle ilerliyor bu öykü. Her cümleden sonraki cümle paranteze alınmış. Sünnetten sonra annesinin ona verdiği ablasının entarisini giyen bir çocuğun o entariyi sevmesi ve alışması anlatılıyor. Ancak oğlunu “aslan oğlum” kızını “Erkek Fatma” olarak seven baba ve diğer aile bireyleri, hatta komşular bu durumu hoş karşılamamakta. Çocuğun entari giymesinin müsebbibi anne görülür: “Hep anasını bunu böyle yapıyor oğlum.”, “O anası yok mu yılan yılan!” (s.10)

Buradan hareketle pek çok noktaya temas edilebilir. Çocuğuna entari giydiren annenin, kadın olduğu için silinen kimliğini oğlu üzerinden inşası, bir nevi “erk(ek)” düzenine direnişi söz konusu olabilir. Yahut çocuğun ilk homoseksüel deneyimlerini yaşadığı akla gelebilir. Nitekim gerek Tosun’la yapılan röportajlarda gerekse hakkında yazılanlarda LGBTİ+ ve cinsellik temaları ön planda.



Çocuğuna entari giydiren annenin, kadın olduğu için silinen kimliğini oğlu üzerinden inşası, bir nevi “erk(ek)” düzenine direnişi söz konusu olabilir.

“Mesafenin Şiddeti” kitabından örnek vermek gerekirse yeni sünnet olup entari giymek isteyen küçük bir çocuk yahut 10 yaşlarında olduğunu tahmin ettiğimiz “Piç” öyküsündeki annesinin makyaj malzemelerini çalarak arkadaşları tarafından “top, yumuşak” gibi sıfatlarla aşağılanan Kerem’i, yine aynı öykünün kahramanı, mahalledeki erkek grubun lideri konumundaki bıçkın Akın’a benzemek isteyen, “Erkek Fatma” lakaplı olmasına rağmen annesi tarafından hiç sevmediği açık renkli süslü püslü kıyafetler giydirilen kızı LGBTİ+ birey olarak görmek ve bu hikâyelerin LGBTİ+ bireylerin sorunlarını ele aldığını söylemek -mezkur kahramanların kuvvetle muhtemel LGBTİ+ bireyler olacağını göz ardı etmeden- pedagojiyi ıskalamak olur. Öncelikle insanın ilk travmasını karanlık, nemli ve sıcak anne karnından çıkmasıyla yaşadığını belirtmeli. Yepyeni bir dünyayla tanışan bebek, anneye bağımlı olarak hayatını sürdürmektedir ve kişinin ileride yaşayacağı pek çok sorunun temeli bu dönemde atılır. Annenin bebeği emzirme süresinin uzunluğu ya da kısalığı dahi gelecekteki bireyin davranışlarını şekillendirir. İsviçreli psikolog Jean Piaget, 1920-1970 yılları arasında bebekler ve çocuklar üzerine çalışarak, dört dönem saptamıştır: İlk dönem duyuşsal motor dönemi olup 0-2 yaş arasını kapsar, burada bebek bir tabula rasa’yı tecrübeyle doldurmaya, emeklemeye, bağımsızlığın ilk adımını atmaya başlar. İkinci dönem ise işlem öncesi dönem olup 2-6 yaş arasındadır. Bu dönemde çocuk sembollerle tanışır. Bir masa altını ev olarak sembole indirgeyebilir mesela. Yahut bir süpürgeyi at olarak düşleyebilir. Ancak bu dönemde, şema yapma yeteneği oldukça yavaş gelişmektedir. Birtakım sözlü şemaları ağır ağır gerçekleştirse de akıl yürütmesi tam olarak mantığa dayalı değildir. İlk öyküdeki çocuğun bu yaşlarda olduğunu göz önünde bulundurursak entariyi sevdiği bir kıyafet olarak görmekte annesinin, ablasının, komşu kadının giydiği bu eşyanın makasla kesilmesine tepki



Öncelikle insanın ilk travmasını karanlık, nemli ve sıcak anne karnından çıkmasıyla yaşadığını belirtmeli.

göstermekte fakat bir erkeğin entari giymesinin toplumsal karşılığının homoseksüellik etiketi olduğunu, bunun da dar görüşlü çevrelerde ciddi bir “ayıp” yahut “utanç kaynağı” olduğunu kestirememektedir.

Piaget'nin üçüncü dönemi somut işlemler dönemi olup 6-12 yaş arasını kapsar. Artık çocuk zihinsel işlemler ve mantığa dayalı şemalar yapabilmektedir. Kısaca, küçüklüğümüzde basit matematik işlemlerini yapmak için ihtiyaç duyulan mercimek yahut abaküs gibi eşyalar sayesinde bir tecrübe ederek hesap yapmasına gerek kalmaz, bunlar gibi işlemleri zihninden yapabilir. Nesnelere sadece görüntüsünde kalmaz, kavramını da anlayabilir, farklı bakış açıları geliştirebilir. Böylece varsayıma adım atar. İşte bu noktada psikososyal gelişim süreci hız kazanır. Lev Vygotsky eğitimi sosyokültürel bir aktivite olarak görür, sosyal çevrenin çocuk gelişimi üzerindeki önemini daha çok vurgulayan Erik Erikson ise 5-11 yaş arası dönemi küçük görülme, aşağılık duyma devresi olarak nitelerken rol modellerin ve okulun önemini vurgular. Piaget'nin soyut işlemler dönemi dediği 12 yaş sonrası, Erikson'un kimlik ve rol karmaşasının hâkim olduğu 5. gelişim evresine tekabül eder. Burada gelecek kaygısı, kendine hayranlık duyma, kendini beğenmeme, çevreye uyum sağlamada zorluk, aidiyet duygusuna duyulan istenç gibi durumların içerisinde çocuk. “Piç” öyküsüne bu gözle bakarsak kız grubu Kerem'i aralarına kabul eder çünkü onlar gibidir, hatta Kerem'in onları öpmelerinden hiç rahatsızlık duymaz. Ancak erkek grubundan biri buna cüret ödemez. Fakat, Kerem kız grubuna geçmeyi başaran bir kahraman olarak karşımıza çıkarken, anlatıcı olan kız erkekler gibi giyinip o grupta yer almak istese de bunu başaramaz ve gelişimini tamamlayamayan bir ergen olarak karşımıza çıkar. Nitekim, “Bütün Hikâyeler Kırık” adlı öyküde on altı yaşındaki erkek bir ergen bireyin homoseksüel olduğu için başta ailesi, sonra toplumla çatışmasına vurgu yapılır:



On altıncı doğum gününden sonra oldu ne olduysa. Soruların ardı arkası kesilmemeye başladı. ‘Sınıftaki kızlar güzel mi, kız arkadaşın var mı, neden diğer oğlanlar gibi gezip tozmuyorsun?’

“On altıncı doğum gününden sonra oldu ne olduysa. Soruların ardı arkası kesilmemeye başladı. ‘Sınıftaki kızlar güzel mi, kız arkadaşın var mı, neden diğer oğlanlar gibi gezip tozmuyorsun?’ Doğum gününe ortağının kızı o uyuz Filiz’i zorla davet ettirmesi sonra.” (s.73)

“Bir tek Denizcim gelse yeterdi bana. Canım benim, en yakınım, en iyi arkadaşım. Babamın Deniz’le ‘sa dece arkadaş’ olduğumuzu söylediğimde uğradığı hayal kırıklığı düşüyor aklıma. Çorbasını keyifle içerken kaşığında beliriveren ölü bir böcektim o an sanki. Öyle bir bakış. Ona göre karşı cinsten iki kişinin arkadaşlığı söz konusu dahi olamazdı. Bir daha da iyi davranmadı zaten kızcağıza. Deniz’im benim, kimseye söylemediklerimi saatlerce kulağına fısıldadığım, şu dünyada beybabam da dahil kimsenin bilmediği kuytularımdaki varımı yoğumu paylaştığım, bir tanecik sırdaşım...” (s.74)

“Çok Mutsuz Ama Çok Neşeliydik” öyküsünde eski bir seks işçisi olan Sevtap Abla, “Yaşlanıp uzun zamandır beklediği ama gelmemesini ümit ettiği o sona artık varmış olan tüm orospular gibi omuzları çökmüş, dişleri dökülmüş, diğer kızların acımayla karışık bir gün ona benzeyeceğiz korkusuyla görmezden geldikleri yaralı bir hayalete dönüşmüştü sanki.” (s.14) olarak tasvir edilmekte. Öyküyle birlikte Sevtap Abla’nın gençliğini öğreniyoruz. Evli bir uzun yol şoförüne âşık olan Sevtap Abla her şeye rağmen mutludur fakat mutluluğu bir çocuğun tecavüze uğrayıp katledilmesiyle ve bu suçun sevdiği adama yıkılmasıyla çökmektedir. Ancak adamın çocukken babası tarafından tacize -muhtemelen tecavüze- uğradığını da bilmekteyiz. Ancak yine de bu suçun işle-

yenin şoför olup olmadığı belirsiz. Bu doğrultuda da şoförün çocukluk travmasıyla Sevtap Abla'nın yaşlılığının iç içe olduğunu görmekteyiz. Öte yandan toplumsal baskı ve sınıf çatışması da öyküde görülmekte:

“Bir çocuk inşaatta tecavüz edilip öldürülmüş mahallede, bundan bildiler. Biri inşaattan çıkarken görmüş bizimkini, sonra başka birine söylemiş, o biri başka birine... Mahallede de mimliyiz. Oros-puyla şerefsiz tokmakçısı diye bakıyorlar bize, biliyorum. Nereye gitsek her şeyi önce bizim gibilerden bilirler zaten.” (s.16)

Kimi öyküde özel hayatları kimi öyküde meslekleri kimi öyküde ise geldikleri yer (mesela köyden gelmek) insanların ötekileştirilmesine sebebiyet veren unsurlar olarak yer almakta. Köy, kent, taşra, mahalle, sosyete gibi çevrelerde dolaşırken insanların bilinçli veya bilinçsiz seçimleriyle inşa edilen kimliklerine saldırıyı, tahammülsüzlüğü, dışlamayı, kötülüğü, çatışmayı, ezeni-ezelini görmekteyiz. Yazarı kültürel antropolog yahut sosyal arkeolog olarak da nitelendirebiliriz. Öykülerin muhtevası dışında üslubuna kısaca değinmek gerekirse lüzumsuz göstergelere yer vermeyen bir yazar var karşımızda. Öte yandan müzikalite ve şiirsellik ön planda. Stephen King, “Yazma Sanatı” kitabında kurmacanın derinliklerine inerken bazı can alıcı cümlelerden bahseder. Ernest Hemingway’in “İrmağı Geçmek” kitabındaki “Adam nehre geldi. Nehir oradaydı.” cümlesini örnek verir. Böyle tumturaklı cümlelere sıkça rastlarız “Mesafenin Şiddeti”nde. King’in bahsine uygun düşen “Beden” öyküsünün giriş cümlesiyle (s.82) yazıyı bitirmek okura yazarın dili hakkında fikir verecektir diye ümit etmekteyim:

“Hangi şarkıyı dinlerken öleceğini biliyordu. Bunu rüyasında görmüştü.”



“

Deniz'im
benim, kimseye
söylemediklerimi
saatlerce
kulağına fısıldadığım,
şu dünyada
beybabam
da dahil kimsenin
bilmediği
kuytularımdaki
varımı yoğumu
paylaştığım, bir
tanecik sırdaşım...”